

Стрелков В. В.,

студентка кафедри політології та державного управління,
Восточноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки
(Україна, Луцьк), se7en_13@mail.ru

Противодействие политическому манипулированию и его сущность

Определены характерные черты и субъекты политического манипулирования, а также рассмотрен его процесс. Исследованы действенные механизмы защиты от политического манипулирования.

Ключевые слова: манипулирование, политическое манипулирование, субъекты политического манипулирования, признаки манипулирования, защита от политического манипулирования.

* * *

УДК 94(430+520)

Білоконь А. О.

аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський державний університет ім. Петра Могили
(Україна, Миколаїв), alona.bilokon@gmail.com

**ПОЛІТИЧНИЙ АРХІВ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВІДОМСТВА
НІМЕЧЧИНИ ПРО НІМЕЦЬКО-ЯПОНСЬКІ ВІДНОСИНИ
30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ**

Політичний архів зовнішньополітичного відомства Німеччини як джерело дослідження німецько-японських відносин. Основна мета статті – зробити аналіз архівних матеріалів, що стосуються розвитку німецько-японських відносин в 30-х рр. ХХ століття та підписання Антиконтинентського договору 1936 року.

Методологічна основа дослідження базується на принципах історизму, послідовності, об'єктивності, структурування та детермінізму.

На основі німецькомовних архівних джерел було зроблено аналіз становлення та розвитку відносин між Німеччиною та Японією. Історично цікавими є матеріали політичного архіву зовнішньополітичного відомства Німеччини. Тут зібрані офіційні документи, листування, поточна документація доповіді дипломатів та консулів стосовно міждержавних, переважно політичних, відносин досліджуваних країн. Автор зупиняється більш детально на деяких матеріалах Політичного відділу VIII, що включає відносини з Китаєм, Японією, Маньчжурією, Філіппінами, Східною Азією та ін. Автором опрацьовано підрозділ "Jaran", кожен з 30 підрозділів якого містить близько 300 фоліантів.

Ключові слова: Антиконтинентський договір, Друга світова війна, нацистська пропаганда, німецько-японські відносини, політичний архів зовнішньополітичного відомства Німеччини.

Найбільш ґрунтовним джерелом дослідження німецько-японських довоєнних відносин є матеріали політичного архіву зовнішньополітичного відомства Німеччини (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes), що розташований у Берліні.

У підрозділі R104879 було знайдено переписку Кокі Хірота (Koki Hirota), міністра закордонних справ Японії, з рейхсканцлером Адольфом Гітлером. У листі від 1 квітня 1937 року [1], в якому пан Хірота виказує велику повагу до Гітлера і свою радість, що він був прем'єр-міністром, коли Японія підписала Антиконтинентський договір з Німеччиною, він зазначав: "Ваше ясновельможності, з великим задоволенням я скористався можливістю висловити Вашій ясновельможності свої особисті вітання через пана Хісашішіда, який був одним із моїх особистих секретарів під час строку мого перебування на посаді, ще донедавна, прем'єра, і який ненадовго відправився до Європи для проведення перевірки. Я вважаю, що для мене це велика честь і величезна вдача стати прем'єр-міністром у той час, коли Японія уклала з Німеччиною Антиконтинентський пакт. Це визначна подія, що дала початок новій епосі в традиційно теплих відносинах обох країн. Цей пакт свідчить про той факт, що наші дві нації тісно пов'язані разом міцною мотузкою спільних

інтересів і я вірю, що він доведе свою важливу роль для подальшого покращення відносин між нашою імперією та Рейхом, чия місія стояти пліч-о-пліч, тримаючи високо факел, який направить людство на шляху до досягнення міцного миру". 3 липня 1937 року Гітлер власноручно написав зворотного листа Кока Хіроті [2], де писав про важливість укладання договору та зазначив, що в його основі лежить не тільки давня німецько-японська дружба, а й спільний захист від Комуністичного Інтернаціоналу, що загрожує миру в усьому світі.

12 липня 1937 року була зареєстрована доповідь про аудієнцію пана Хісашішіда (Hisashi Ishida), посла Японії в Німеччині, з рейхсканцлером Адольфом Гітлером [3]. Вона відбулася 29 червня 1937 року, Хісашішіда передав листа від міністра закордонних справ Японії Хіроті. Останній зазначав, що дуже цінує співробітництво з послом Німеччини в Токіо фон Дірксенем. Хірота познайомився з фон Дірксенем в Москві. В кінці зустрічі Гітлер подарував пану Ішіді на згадку про їх зустріч картину в срібному обрамленні.

Також на дев'яти сторінках представлена політична доповідь посольства Німеччини в Японії від 31 липня 1937 року про Північнокитайський конфлікт [4].

Підрозділ R104879 містить і програми двосторонніх візитів. Серед них є і програма виступу Його Королівської Величності Принца Чічібу в Німеччину [5], що погодинно прописана на чотирьох сторінках.

Історичне значення має підрозділ R104883 "Німецько-японська угода проти Комуністичного Інтернаціоналу від 25 листопада 1936 року". У ньому містяться декілька примірників Антиконтинентського договору [6], таємний протокол до нього, переписку Надзвичайного та Повноважного Посла Третього Рейху Йоахіма фон Ріббентропа (Joachim von Ribbentrop) та Королівсько-Японського Надзвичайного та Повноважного Посла пана Вікомте Мусакодзі (Vicomte Mushakoji) щодо змісту таємного протоколу до договору, звіти посла Німеччини в Токіо фон Дірксена про чутки в японській пресі щодо укладання договору, що він надсилав в Зовнішньополітичне відомство Німеччини, телеграми з Токіо, доповіді закордонних дипломатичних представництв Німеччини про відголоски в країнах перебування щодо майбутнього договору, серед них – лист посла Німеччини в Лондоні [7], телеграма посла Німеччини в Китаї від 14 листопада 1936 року. Важливими є і телеграми посла Німеччини в Москві з детальним описом реакції в пресі та політичними настроями суспільства щодо майбутнього Антиконтинентського договору [8]. Показовим є і лист посла Німеччини в Римі пана Хасселя (Hassen), в якому він вітав німецько-японське порозуміння та висловлював свої надії на нього, а також торкався політичної та геополітичної розстановки сил на Європейському континенті.

Серед інших внутрішніх документів зберігся список посольств, консульств та інших дипломатичних представництв для розсилки телеграм та диплогерм співробітниками апарату Зовнішньополітичного відомства Німеччини [9].

Протягом декількох днів після підписання Антиконтинентського договору, 25–30 листопада 1936

року, Зовнішньополітичне відомство отримало ряд телеграм від дипломатичних представництв в Токіо[10], Лондоні, Парижі, Москві та ін. з вітаннями з нагоди підписання угоди та доповідями про розголос у пресі та реакцією державних посадових осіб. Лондонське дипломатичне представництво також надіслало у додатку підбірку газет з статтями про цю знаменну подію[11]. 26 листопада надіслала привітання і Націонал-соціалістична робітничка партія Нідерландів. Того ж дня надіслало ґрунтовний звіт про відголоски в пресі посольство Німеччини у Відні[12]. У звіті було зазначено про важливість укладання угоди в боротьбі з Комуністичним Інтернаціоналом. Австрія вітає Угоду як вираження бажання двох сильних держав побороти Інтернаціонал через плідне двостороннє співробітництво. Також були надіслані статті з 8 віденських газет, що були присвячені підписанню Угоди.

Для кращого розуміння тогочасних подій та духу того часу, автором була опрацьована вітальна промова міністра закордонних справ пана Аріті на демонстрації в Осаці 19 січня 1937 року, в якій він зазначав: “На превелику радість мені випала можливість зробити привітальну промову з нагоди свята укладання Антикоінтернівського пакту, яке було організовано суспільними зусиллями місцевих різноманітних впливових об’єднань. Очевидно, що у нас чітко встановлені національні принципи захищати нашу навіки абсолютно незмінну форму держави і забезпечувати безпеку у Східній Азії, і таким чином, ми змогли б зробити власний внесок у встановлення світового миру. Політика нашого імперського уряду вже чітко визначена в тому, що ми енергійно протистоїмо усіма засобами, що знаходяться в нашому розпорядженні, розкладницькій роботі Комінтерну, що загрожує спокою і порядку як нашої імперії, так і усіх сусідніх країн.

Як не дивно VII зібрання Комінтерну вочевидь досягло відповідного рішення і зробило публічну заяву, що Комінтерн далі спрямовує свою основну увагу на Японію та Німеччину. Безпосередньо супутні явища цього рішення можна вже побачити у громадянській війні в Іспанії на заході та антияпонському русі Китайського народного фронту на сході.

Тут необхідно собі уявити, що Комінтерн має інтернаціональну організацію, і його відділення розповсюджені по всьому світу і внаслідок цього необхідна міжнародна взаємодія по відношенню до наших захисних заходів проти Комінтерну.

Це причина того, що обидві країни, Німеччина і Японія, що мають однакову точку зору, уклали дану угоду. Так ми намагаємось разом з Німеччиною слугувати прикладом для загального антикомінтернівського руху, маючи намір, таким чином підтримувати безпеку Східної Азії і привести усі країни до угоди, а далі й до світового миру. Ми дуже бажаємо, і це для нас навіть справа честі, досягти мети нашого договору в одностайній співпраці нашого народу”[13].

Для демонстрації в Осаці 19 січня послом Німеччини в Японії фон Дірксенном було розроблено послання, що зачитав генеральний консул доктор Вагнер:

“Навряд чи можна знайти два народи, чії культура і наука, чії ідеали і цілі в настільки багатьох сферах співпадали або дорівнювали один одному, як у випадку Японії та Німеччини. Обидві країни сповнені глибокої любові до своєї батьківщини і до великих традицій свого минулого. Це палке бажання обох країн присвятити себе культурному і науковому прогресу у миролюбній роботі”. Тому, досить зрозуміло, що в Німеччині, таким же чином, як і в Японії з’являється воля поєднатися навіть в думках для боротьби проти тієї сили, що має намір зруйнувати все навколо, що здається для наших обох народів любо та дорого. Відповідно, німецько-японський договір це лише зовнішня форма внутрішньої єдності, яку вже давно обидва народи поєднали у бажанні забезпечити мир на кордонах, сталість та прогрес культури і науки всередині країни.

Захоплення та повага Німеччиною культурою та славетною історією Японії дуже великі. Для демонстрації цієї поваги і для вираження щирої дружби, яку відчуває Німеччина до японського народу, німецький фюрер відправив до Японії військовий корабель, який носить одне з найвеличніших імен у німецькому флоті. Вчора “Енден” прибув до Японії. І відвідування корабля завадило мені сьогодні знаходитись поміж Вас. Тож я від усього серця вітаю Вас на цьому шляху і маю надію, що ця демонстрація може стати каменем у великій будівлі вільної і привітної співпраці, яку наші обидва народи мають намір спорудити”[14].

З вищезазначеного можна побачити, що напередодні Другої світової війни Німеччина та Японія мали тісні дипломати та політичні відносини, велика увага приділялася ідеологічній складовій, доповідям про політичне становище в країнах, реакцію закордонної преси на події 1930-х років, регулярним було і листування на високому та найвищому рівні. Пожвавлення дипломатичної активності призвело до підписання Антикоінтернівського пакту 1936 року.

Список використаних джерел

1. Brief von Prime Minister Japans Hirota K. an Adolf Hitler, Reichskanzler Dritten Reichs. 1. April 1937. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2. Politische Beziehungen Japans zu Deutschland. R 104879 (7.37–1.38). №130839.
2. Brief von Adolf Hitler an Seine Exzellenz den Kaiserlich Japanischen Minister des Äußern Herrn Koki Hirota. 3. Juli 1937. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2. Politische Beziehungen Japans zu Deutschland. R 104879 (7.37–1.38). №130841–130842.
3. Auf den Bericht vom 24. März 1937. Audienz von Hisashi Ishida, Japanischen Botschafter mit Herrn Adolf Hitler. 12. Juli 1937. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2. Politische Beziehungen Japans zu Deutschland. R 104879 (7.37–1.38). №130846–130848.
4. Politischer Bericht. Der Nordchina-Konflikt. 31. Juli 1937. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2. Politische Beziehungen Japans zu Deutschland. R 104879 (7.37–1.38). №130850–130859.
5. Programm für den Besuch Seiner Kaiserlichen Hoheit des Prinzen Chichibu in Deutschland. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2. Politische Beziehungen Japans zu Deutschland. R 104879 (7.37–1.38). 4 Seiten.
6. Abkommen gegen die Kommunistische Internationale. 25.

November 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36).

7. Leitartikel der “Times” zu der angeblich deutsch-japanischen Vereinbarung (von Deutscher Botschaft in London). 19. November 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36).

8. Telegramm (Botschafter in Moskau Herr Schulenburg). 21. November 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36). Pol. VIII 1505.

9. Für Rundtelegramm. Liste. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36). 131546–131548.

10. Telegramm von Herrn von Dirksen, Tokio. 25. November 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36). 131556.

11. Pactand Fact// Morning Post. – November 26, 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36). Pol. VIII 1565/36.

12. Presseäußerungen zum deutsch-japanischen Abkommen. Deutsche Botschaft Wien. 26. November 1936. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104883 (10.36–12.36).

13. Die Begrüßungsrede des Ministers des Auswärtigen Arita (Kundgebung in Osaka 19.1.37). Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104885 (1.37–2.37).

14. Adresse des Herrn Botschafters von Dirksen bei der Kundgebung in Osaka am 19. Januar 1937, von Generalkonsul Dr. Wagner verlesen. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts. Auswärtiges Amt 1920–1945 Volume III. Politisches Abteilung VIII. Japan. Aktenzeichen Po 2A. Deutsch-japanisches Abkommen gegen die kommun. Internationale vom 25.11.36. R 104885 (1.37–2.37).

Bilokon A. O., post-graduate student of international relations and foreign policy department of the Petro Mohyla Black Sea State University (Ukraine, Mykolaiv), alona.bilokon@gmail.com

Political Archive of the German Federal Foreign Office on German-Japanese relations in 1930s

Political Archive of the German Federal Foreign Office as a source of German-Japanese relations research. The main objective of this article is to describe and provide an analysis of archive materials, and show its impact on the development of relations between Germany and Japan in the mid-30s and on the signing of the Anti-Comintern Pact in 1936.

Methodological framework is based on the principles of historicism, consistency, objectivity, structuring and determinism.

On the basis of the German-speaking archival sources establishment and development relations between Germany and Japan were analyzed. Of the special historical interest are the materials of Political Archive of the German Federal Foreign Office. There are official documents, correspondence, current documentation, reports of diplomats and consuls on interstate, mainly political, relations of the surveyed countries. The author focuses in more detail on Political Section VIII materials, including relations with China, Japan, Manchuria, the Philippines, East Asia etc. The author has worked with partition “Japan”, each of the 30 divisions contains about 300 folios.

Keywords: Anti-Comintern Pact, World War II, Nazi propaganda, German-Japanese relations, Political Archive of the German Federal Foreign Office.

Белоконь А. А., аспирантка кафедри міжнародних отношений и внешней политики, Черноморский государственный университет им. Петра Могилы (Украина, Николаев), alona.bilokon@gmail.com

Политический архив внешнеполитического ведомства Германии о немецко-японских отношениях 30-х гг. XX века

Политический архив внешнеполитического ведомства Германии как источник исследования немецко-японских отношений. Основная цель статьи – сделать анализ архивных материалов, касающихся развития немецко-японских отношений в 30-х гг. XX века и подписания Антикоминтерновского договора 1936 года.

Методологическая основа исследования базируется на принципах историзма, последовательности, объективности, структурирования и детерминизма.

На основе немецкоязычных архивных источников был произведен анализ становления и развития отношений между Германией и Японией. Исторический интерес имеют материалы политического архива внешнеполитического ведомства Германии. Здесь собраны официальные документы, переписка, текущая документация, доклады дипломатов и консулов по межгосударственным, преимущественно политическим, отношениям исследуемых стран. Автор рассматривает более подробно некоторые материалы политического отдела VIII, включая отношения с Китаем, Японией, Маньчжурией, Филиппинами, Восточной Азией и др. Автором обработан подраздел “Japan”, каждый из 30 подразделов которого содержит около 300 фолиантов.

Ключевые слова: Антикоминтерновский договор, Вторая мировая война, нацистская пропаганда, немецко-японские отношения, политический архив внешнеполитического ведомства Германии.

* * *

УДК 321.01:17.022.1

Гущина С. О.
аспирантка кафедри політології, Національний
університет “Кієво-Могилянська академія”
(Україна, Київ), gushchyna_sveta@ukr.net

ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЖ. РОЛЗА

Розкрито сутність принципу справедливості у політичній концепції Дж. Ролза, виявлено роль базисної структури суспільства у формуванні добре організованого суспільства, а також охарактеризовано принцип справедливості як чесності.

Ключові слова: держава, базова структура суспільства, справедливість, чесність, благо.

Сучасна філософська думка розглядає справедливість як реальність, яка виявляє себе у суспільній взаємодії у межах відносин “суб’єкт–суб’єкт” і “суб’єкт – суспільний інститут”. Від характеру взаємодії соціальних груп, інститутів, держави, церкви та ін. виникає їх оцінка як “справедливих” чи “несправедливих”. Справедливим може вважатися порядок співіснування осіб на ґрунті взаємного визнання прав і свобод. Акт взаємного визнання індивідами прав і свобод виражає як сутність справедливості так і феномен прав. З іншого боку справедливість виступає мірою рівноваги та субординації цінностей. Універсальну справедливість характеризує визнання таких цінностей як життя, власність, гідність, які розглядаються ще у стародавньому праві. Загальний принцип сучасного розуміння справедливості полягає у тому, що люди мають право на відносний стан рівності. Це виявляє себе у визнанні однакового поводження із людьми, відмова представників влади від привілеїв та імунітетів, рівноправ’я людей за національними та релігійними ознаками, а також справедливий розподіл суспільних благ. Відтак принцип справедливості має створювати найкращі умови для самореалізації та автономії особистості, а також визначати міру співвідношення свободи і рівності [1, с. 44].